

Piše:
**MIRNA SINDIČIĆ
SABLJO**
književna kritičarka

Pariška svakodnevnica tijekom naci okupacije

Priča koju 'Klijentica' pripovijeda upućuje na to da jasne podjele na žrtve i zločince nema

Krajem osamdesetih godina prošloga stoljeća francuski je historiograf Henry Rousso objavio knjigu u kojoj je analizirao tzv. višijejski sindrom, tj. kolektivno potiskivanje sjećanja na režim iz Vichyja i kolaboraciju u Francuskoj tijekom Drugog svjetskoga rata. Ta se zaboravljena, tj. potisnuta prošlost na velika vrata vratila devedesetih godina te od tada možemo svjedočiti opsesivnom zanimanju francuskog društva za razdoblje koje se u francuskoj povijesti naziva Okupacija, kao i za dekonstrukciju golištkog mita o Francuskoj kao zemlji Pokreta otpora. I književnost prati ta općedruštvena kretanja pa se od prijelaza stoljeća naovamo pojavilo iznimno mnogo romana koji se bave razdobljem od 1940. do 1944. godine.

Roman "Klijentica" objavljen 1998. godine dio je tog trenda. Prvi je to roman Pierrea Assoulinea, autora koji se prethodno afirmirao kao biograf. Razdoblje Okupacije jedna je od njegovih omiljenih tema. Pripovjedač ovoga romana, koji je nedavno objavljen u prijevodu Dubravke Celebrini i izdanju Tim Pressa, biograf je koji u prvom licu pripovijeda o događajima iz devedesetih godina. Dok pokušava saznati više o sudbini osobe čiju biografiju piše, ishodi posebnu dozvolu za pregled arhivskog materijala iz razdoblja Drugog svjetskoga rata. Među brojnim dokumentima pronađe fascikle u kojima su pohranjena tisuće pisma osoba koje su policiji denuncirale Židove iz svog okruženja. Među njima je i pismo u kojem nepoznata

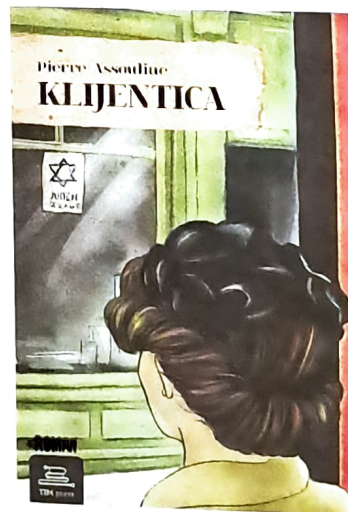

'Klijentica' je prvi roman Pierrea Assoulinea

osoba prijavljuje obitelj Fecher, s kojom je pripovjedačeva supruga rodbinski povezana. U tom se trenutku pripovjedač preobražava u istražitelja koji opsesivno pokušava saznati što je motiviralo pošiljatelja da to pismo, koje je dovelo do deportacije obitelji u koncentracijski logor, pošalje. Istraga ga dovede do ostarjele cvjećarke Cécile Armand-Cavelli, klijentice i susjede obitelji Fecher. U tom trenutku započinje niz

događanja koje dovode do neočekivanog ishoda. Roman Pierrea Assoulinea na iznimno zanimljiv način reprezentira mračno razdoblje nacističke okupacije Francuske, i to posebice parišku svakodnevnicu te život posve običnih ljudi. Gospoda Armand-Cavelli reprezentira sve Francuze koji su aktivno, ili svojom pasivnošću i šutnjom, nerijetko zadojeni antisemitističkom ideologijom, promatrali kako se njihovi

dojučerašnji susjedi deportiraju u logore. Priča koju "Klijentica" pripovijeda upućuje na to kako je povijest iznimno kompleksna, da jasne podjele na žrtve i zločince nema te da je razgraničenje između dobrog i lošeg prilično nejasno. Pripovjedačeva je intencija shvatiti razloge koji su ljude onoga vremena navodili da svoje susjede prijavljuju policiji i time izravno odlučite o tijeku njihova života. Roman postavlja pitanje individualne odgovornosti svakoga pojedinca, nemogućih izbora, ali i potrebe da se suzdrži od automatske osude prije nego što se u potpunosti ne sagleda kontekst u kojem je neki čin počinjen. "Klijentica" nije izgubila na aktualnosti, ona je i dalje relevantan i zanimljiv tekst koji progovara o banalnosti zla, uvjerljivo reprezentira atmosferu Okupacije u Francuskoj te čitatelje suočava s pitanjima koja su i danas itekako relevantna. Bismo li mi u vremenima moralnih dvojbi šutjeli, gledali sa strane ili aktivno sudjelovali u nepravdi? Možda su akteri i okolnosti drugačije nego u Assoulineovu romanu, no mehanizmi izdaje, straha i opravdanja ostali su isti.

Klijentica Pierre Assouline, TIM press. Prijevod: Dubravka Celebrini